അധ്യായം അഞ്ച്

ഫലസംലബ്ധിയുള്ള സ്നേഹം

165. സ്നേഹം എപ്പോഴും ജീവൻ നല്കുന്നു. ദാമ്പത്യ സ്നേഹം 'ദമ്പതികളോടുകൂടി അവസാനിക്കുന്നില്ല......... ദമ്പതികൾ പരസ്പരം നല്കുമ്പോൾ അവരെ മാത്രമല്ല നല്കുന്നത്, പിന്നെയോ കുട്ടികൾ എന്ന യാഥാർത്ഥ്യത്തെക്കൂടി നല്കുന്നു. കുട്ടികൾ അവരുടെ സ്നേഹത്തിന്റെ സജീവ പ്രതിഫലനമാണ്. അവരുടെ ദാമ്പത്യ ഐക്യത്തിന്റെ സ്ഥിരമായ അടയാളമാണ്. ഒരു പിതാവും മാതാവും ആയിരിക്കുകയെന്ന അവരുടെ അസ്തിത്വത്തിന്റെ സജീവവും അവിഭാജ്യവുമായ സാക്ഷേപമാണ്.'[176]

പുതുജീവനു സ്വാഗതം

166. കുടുംബം പുതിയൊരു ജീവൻ ജനിക്കുന്ന രംഗം മാത്രമല്ല അതിനെ ദൈവത്തിന്റെ ദാനമായി കണ്ട് അവിടെ സ്വാഗതമരുളുകയും ചെയ്യുന്നു ഓരോ പുതിയ ജീവനും സ്നേഹത്തിന്റെ തികച്ചും സൗജന്യപരമായ മാനത്തെ വിലമതിക്കാൻ നമ്മെ അനുവദിക്കുന്നു. അതു നമ്മെ സദാ വിസ്മയിപ്പിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. ആദ്യം സ്നേഹിക്കപ്പെടുന്നതിന്റെ സൗന്ദര്യം തന്നെയാണത്: 'ജനിക്കുന്നതിനു മുമ്പേതന്നെ കുട്ടികൾ സ്നേഹിക്കപ്പെടുന്നു.'[177] ദൈവസ്നേഹത്തിനുള്ള പ്രാഥമ്യത്തിന്റെ പ്രതിഫലനം ഇവിടെ നാം കാണുന്നു. ദൈവമാണ് എപ്പോഴും സംരഭകൻ. എന്തെന്നാൽ 'സ്നേഹാർഹമായ യാതൊന്നും ചെയ്യുന്നതിനു മുമ്പേ കുട്ടികൾ സ്നേഹിക്കപ്പെടുന്നു.'[178] എന്നിട്ടും 'പല കുട്ടികളും അവരുടെ ജീവിതത്തിന്റെ ആദ്യനിമിഷങ്ങളിൽ തന്നെ അവഗണിക്കപ്പെടുന്നു ഉപേക്ഷിക്കപ്പെടുന്നു. അവരുടെ ശിശുത്വവും ഭാവിയും കൊള്ളയടിക്കപ്പെടുന്നു. ഈ കുട്ടികളെ ലോകത്തിലേക്ക് കൊണ്ടുവന്നത് ഒരു പിശകായിപ്പോയി എന്ന് സ്വയം നീതീകരിച്ചുകൊണ്ടെന്നപോലെ പറയുന്ന വരുണ്ട്. ഇതു ലജ്ജാകരമാണ്!... മുതിർന്നവരുടെ കുറ്റങ്ങൾക്കു കുട്ടികളെ ശിക്ഷിക്കുകയാണെങ്കിൽ മാനുഷികാവകാശങ്ങളെയും കുട്ടികളുടെ അവകാശങ്ങളെയും കുറിച്ച് നാം എങ്ങനെ ആഘോഷപൂർവകമായ പ്രഖ്യാപനങ്ങൾ നടത്തും?'[179] വേണ്ടാത്ത സാഹചര്യങ്ങളിലാണ് ഈ ലോകത്തിലേക്ക് ഒരു ശിശു കടന്നു വരുന്നതെങ്കിൽ ആ ശിശുവിനെ ദൈവത്തിന്റെ ദാനമായി സ്വീകരിക്കാനും തുറവിയോടും വാത്സല്യത്തോടും കൂടി അതിനെ സ്വീകരിക്കാനുള്ള ഉത്തരവാദിത്വം ഏറ്റെടുക്കാനും മാതാപിതാക്കളും

മറ്റു കുടുംബാംഗങ്ങളും വേണ്ടതെല്ലാം ചെയ്യണം. എന്തെന്നാൽ 'ഈ ലോകത്തിലേക്ക് വന്ന ശിശുക്കളെപ്പറ്റി പറയുമ്പോൾ, മുതിർന്നവർ ചെയ്ത ഒരു ത്യാഗവും ഏറെ വിലപ്പെട്ടതായിട്ടോ ഏറെ വലുതായിട്ടോ പരിഗണിക്കേണ്ടതില്ല. താൻ ഒരു അബദ്ധമാണെന്നോ അയോഗ്യനാണെന്നോ തെറ്റാണെന്നോ യോഗ്യതയില്ലാത്തതാണെന്നോ നാലുദിശകളിലേക്കും മനുഷ്യന്റെ അഹങ്കാരത്തിലേക്കും എറിഞ്ഞ് ഉപേക്ഷിക്കപ്പെടേണ്ടവനാണെന്നോ ഒരു ശിശുവിനും ഒരിക്കലും തോന്നരുതെന്ന് അത് അർത്ഥമാക്കുന്നുണ്ടെങ്കിൽ അങ്ങനെ പറയാൻ പാടില്ല.'[180] പിതാവിനെയും മാതാവിനെയും കർത്താവ് ഏല്പിക്കുന്ന നവശിശു എന്ന ദാനം സ്വീകരണത്തോടെ തുടങ്ങുന്നു. ആജീവനാന്ത സംരക്ഷണത്തോടെ തുടരുന്നു. അതിന് നിത്യജീവന്റെ സന്തോഷം അന്തിമ ലക്ഷ്യമാക്കുന്നു. ഓരോ മനുഷ്യ വ്യക്തിയുടെയും അന്തിമസാക്ഷാത്ക്കാരത്തെക്കുറിച്ച് നിർമ്മലതയോടെ ധ്യാനിച്ചുകൊണ്ട് മാതാപിതാക്കൾ തങ്ങൾക്ക് ഏല്പിക്കപ്പെട്ട അമൂല്യദാനത്തെക്കുറിച്ച് കൂടുതൽ ബോധ്യമുള്ളവരായിത്തീരും. എന്തെന്നാൽ ദൈവത്തിനു തന്നെ ശാശ്വതമായി അവരുടെ കുട്ടിയെ വിളിക്കാനുള്ള പേരു തെരഞ്ഞെടുക്കാൻ മാതാപിതാക്കളെ അവിടുന്ന് അനുവദിക്കുന്നു.[181]

167. വലിയ കുടുംബങ്ങൾ സഭയ്ക്ക് ഒരു സന്തോഷമാണ്. അവ സ്നേഹത്തിന്റെ ഫലപൂർണ്ണതയുടെ ഒരു പ്രകാശനമാണ്. അതേസമയം വിശുദ്ധ ജോൺപോൾ രണ്ടാമൻ ഉത്തരവാദിത്വപൂർണ്ണമായ പിതൃത്വം എന്ത് അർത്ഥമാക്കുന്നില്ല എന്നു ശരിയായി വിശദീകരിച്ചു. അനിയന്ത്രിത പ്രത്യുത്പാദനമെന്നോ കുട്ടികളെ വളർത്തുന്നതിൽ ഉൾക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നതെന്ത് എന്നതിനെ സംബന്ധിച്ച അറിവിന്റെ അഭാവമെന്നോ അല്ല, പിന്നെയോ ദമ്പതികൾക്കു തങ്ങളുടെ അലംഘ്യമായ സ്വാതന്ത്ര്യം ബുദ്ധിപൂർവ്വകമായും ഉത്തരവാദിത്വപൂർണ്ണമായും ഉപയോഗിക്കാൻ അധികാരം നല്കുകയെന്നർത്ഥം. സാമൂഹികവും ജനസംഖ്യാശാസ്ത്രപരവുമായ യാഥാർത്ഥ്യങ്ങളും സ്വന്തം സാഹചര്യവും നിയമാനുസൃതമായ ആഗ്രഹങ്ങളുമനുസരിച്ച് ആ സ്വാതന്ത്ര്യം ഉപയോഗിക്കാനുള്ള അധികാരം നല്കുകയെന്നതു തന്നെ.'[182]

സ്നേഹവും ഗർഭാവസ്ഥയും

168 ഗർഭാവസ്ഥ പ്രയാസമുള്ളതും എന്നാൽ വിസ്മയനീയവുമായ കാലമാണ്. ഒരു പുതുജീവനാകുന്ന വിസ്മയം പുറപ്പെടുത്താൻ ഒരമ്മ ദൈവത്തോടു ചേരുന്നു. 'മാതൃത്വം സ്ത്രൈണശരീരത്തിന്റെ സവിശേഷമായ സർഗാത്മക ശക്തിയാണ്. അത് പുതിയൊരു മനുഷ്യജീവിയെ ഗർഭത്തിൽ ധരിക്കാനും അതിനെ ജനിപ്പിക്കാനുമുള്ളതാണ്.'[183] ഓരോ സ്ത്രീയും 'ഓരോ ജനനത്തിലും നവീകരിക്കപ്പെടുന്ന സ്രഷ്ടിരഹസ്യത്തിൽ പങ്കുചേരുന്നു.'[184] സങ്കീർത്തകൻ ഇങ്ങനെ പറയുന്നു: 'അവിടന്ന് എന്റെ അമ്മയുടെ

ഉദരത്തിൽ എന്നെമെനഞ്ഞു' (സങ്കീ.139:13). അമ്മയുടെ ഗർഭപാത്രത്തിൽ വളരുന്ന ഓരോ ശിശുവും ദൈവപിതാവിന്റെ സ്നേഹപൂർണ്ണമായ ശാശ്വതപദ്ധതിയുടെ ഭാഗമാണ്. 'മാതാവിന്റെ ഉദരത്തിൽ ഞാൻ നിനക്കു രൂപം നല്കുന്നതിനു മുൻപേ ഞാൻ നിന്നെ അറിഞ്ഞു. ജനിക്കുന്നതിനു മുൻപേ ഞാൻ നിന്നെ വിശുദ്ധീകരിച്ചു' (ജെറ1:5). ഓരോ ശിശുവിനും ദൈവത്തിന്റെ ഹൃദയത്തിൽ അനാദികാലം മുതൽ ഒരു സ്ഥാനമുണ്ട്. അവന്റെ അഥവാ അവളുടെ ഗർഭസ്ഥതയിൽ സ്രഷ്ടാവിന്റെ ശാശ്വത സ്വപ്നം സാക്ഷാത്കൃതമാകുന്നു.ഗർഭധാരണത്തിന്റെ നിമിഷം മുതൽ ആ ഭ്രൂണത്തിന്റെ വലിയ മൂല്യത്തെക്കുറിച്ച് നമുക്കു നിന്നു ചിന്തിക്കാം. നമ്മൾ അതിനെ ദൈവത്തിന്റെ കണ്ണുകൊണ്ട് കാണണം. അവിടുന്ന് വെറും കാഴ്ച്ചയ്ക്കപ്പുറം നോക്കികാണുന്നുണ്ട്.

169. ഒരു ഗർഭിണിക്ക് തന്റെ ശിശുവിനെക്കുറിച്ച് സ്വപ്നം കണ്ടുകൊണ്ട് ദൈവത്തിന്റെ പദ്ധതിയിൽ പങ്കുചേരാം. ഒൻപതു മാസത്തേക്ക് ഓരോ മാതാവും പിതാവും തങ്ങളുടെ ശിശുവിനെക്കുറിച്ചു സ്വപ്നം കാണുന്നു..... സ്വപ്നങ്ങൾ കൂടാതെ നിങ്ങൾക്ക് ഒരു കുടുംബമുണ്ടായിരിക്കാൻ സാധിക്കുകയില്ല. ഒരു കുടുംബത്തിനു സ്വപ്നം കാണാനുള്ള കഴിവ് നഷ്ടപ്പെട്ടാൽ കുട്ടികൾ വളരുകയില്ല.സ്നേഹം വളരുകയില്ല. ജീവൻ ചുക്കിചുളുങ്ങുകയും മരിക്കുകയും ചെയ്യും.'[185] ക്രൈസ്തവ ദമ്പതിമാരെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം മാമ്മോദീസ ആ സ്വപ്നത്തിന്റെ ഒരു അവശ്യഘടകമായി കാണപ്പെടുന്നു. മാതാപിതാക്കൾ തങ്ങളുടെ പ്രാർത്ഥനകൾകൊണ്ട് മാമ്മോദീസയ്ക്ക് തയ്യാറെടുക്കുന്നു. ശിശു ജനിക്കുന്നതിനു മുമ്പുതന്നെ അതിനെ യേശുവിനെ ഏല്പിച്ചുകൊണ്ട് അങ്ങനെ ചെയ്യുന്നു.

170. ഒരു ശിശുവിന്റെ തലമുടിയുടെ നിറം എന്തായിരിക്കുമെന്നോ അതിന് പിന്നീട് എന്തുരോഗം സഹിക്കേണ്ടിവരുമെന്നോ മുൻകൂട്ടി അറിയാൻ ശാസ്ത്രീയ പുരോഗതി നമ്മെ ഇന്ന് സഹായിക്കുന്നുണ്ട്. എന്തെന്നാൽ ഭ്രൂണാവസ്ഥയിൽതന്നെ ശിശുവിന്റെ ജനെറ്റിക് കോഡിൽ ശാരീരിക സവിശേഷതകളെല്ലാം രേഖപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ട്. എന്നാലും സ്രഷ്ടാവായ പിതാവ് മാത്രമേ അവന്റെ അല്ലെങ്കിൽ അവളുടെ ഏറ്റവും അഗാധമായ തനിമയും മൂല്യവും അറിയുന്നുള്ളൂ. ശിശുവിന്റെ ജനനം പ്രതീക്ഷിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന അമ്മമാർ കുട്ടികളെ പൂർണ്ണമായി അറിയാനും അവർ ആയിരിക്കുന്നതുപോലെ സ്വീകരിക്കാനും ആവശ്യമായ ജ്ഞാനത്തിനുവേണ്ടി ദൈവത്തോട് പ്രാർത്ഥിക്കണം. ഏറ്റവും നല്ല സമയത്തല്ല തങ്ങളുടെ കുട്ടി പുറത്തുവരുന്നതെന്ന് ചില മാതാപിതാക്കൾ കരുതുന്നു. തങ്ങളുടെ ശിശുവിനെ പൂർണ്ണമായും പൂർണ്ണഹൃദയത്തോടെ സ്വീകരിക്കാൻ തങ്ങളെ സുഖപ്പെടുത്തുകയും ശക്തിപ്പെടുത്തുകയും ചെയ്യണമെന്ന് അവർ കർത്താവിനോട് പ്രാർത്ഥിക്കണം. തന്നെ ആവ

ശ്യമുണ്ട് എന്നു തോന്നേണ്ടത് ഒരു ശിശുവിനെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം പ്രധാനപ്പെട്ട കാര്യമാണ്. അവൻ അഥവാ അവൾ ഒരു ഉപസാധനമോ. വ്യക്തിപരമായ ചില ആവശ്യങ്ങൾക്കുള്ള പരിഹാരമോ അല്ല. ഒരു ശിശു അളവറ്റ മൂല്യമുള്ള മനുഷ്യജീവിയാണ്. ഒരിക്കലും അതിനെ ഒരുവന്റെ പ്രയോജനത്തിനുവേണ്ടി ഉപയോഗിക്കാൻ പാടില്ല. അതുകൊണ്ട് ഈ പുതിയ ജീവൻ നിനക്കു സൗകര്യപ്രദമാണോയെന്നത്, അതിന് നിന്നെ തൃപ്തിപ്പെടുത്തുന്ന രൂപഭാവങ്ങൾ അതിനുണ്ടോ എന്നത്, അതു നിന്റെ പദ്ധതികൾക്കും ആഗ്രഹങ്ങൾക്കും ചേർന്നതാണോയെന്നത് നിസ്സാരകാര്യമാണ്. എന്തെന്നാൽ 'ശിശുക്കൾ ഒരു ദാനമാണ്. ഓരോ ശിശുവും അനന്യമാണ്, പകരംവയ്ക്കാനാവാത്തതുമാണ്... നാം നമ്മുടെ കുട്ടികളെ സ്നേഹിക്കുന്നത് അവർ കുട്ടികളായതുകൊണ്ടാണ്. അവർ സൗന്ദര്യമുള്ളവരായതുകൊണ്ടോ നമ്മെപ്പോലെ വീക്ഷിക്കുകയോ ചിന്തിക്കുകയോ ചെയ്യുന്നതുകൊണ്ടോ അല്ലെങ്കിൽ നമ്മുടെ സ്വപ്നങ്ങളെ മൂർത്തീഭവിപ്പിക്കുന്നതുകൊണ്ടോ അല്ല. അവർ കുട്ടികളായതുകൊണ്ട് നമ്മൾ അവരെ സ്നേഹിക്കുന്നു. ഒരു ശിശു ഒരു ശിശു ആണ്.'[186] പിതാവായ ദൈവം തന്റെ സ്നേഹം കാണിക്കുന്ന മാർഗ്ഗമാണ് മാതാപിതാക്കളുടെ സ്നേഹം. അവിടുന്ന് ഓരോ ശിശുവിന്റെയും ജനനം പ്രതീക്ഷിക്കുന്നു. ആ ശിശുവിനെ ഉപാധികളില്ലാതെ സ്വീകരിക്കുന്നു. അതിനെ സ്വതന്ത്രമായി സ്വാഗതം ചെയ്യുന്നു.

171. എല്ലാ ഭാവിമാതാക്കളെയും വലിയ വാത്സല്യത്തോടെ ഞാൻ നിർബന്ധിക്കുന്നു: സന്തോഷത്തോടെ കഴിയുക. മാതൃത്വത്തിന്റെ ആന്തരിക സന്തോഷത്തെ നിങ്ങളിൽനിന്ന് ആരും പിടിച്ചുപറിക്കാതിരിക്കട്ടെ. നിന്റെ ശിശു നിന്റെ സന്തോഷത്തിന് അർഹതയുള്ളതാണ്. ഈ ലോകത്തിലേക്ക് പുതിയൊരു ജീവനെ കൊണ്ടുവരാൻ ദൈവത്തിന്റെ ഉപകരണമായിത്തീർന്നതിലുള്ള നിന്റെ സന്തോഷത്തെ കുറയ്ക്കാൻ ഭയമോ, ആകുലതകളോ മറ്റുള്ളവരുടെ വിമർശനങ്ങളോ, പ്രശ്നങ്ങളോ ഇടയാക്കരുത്. നിന്റെ ശിശുവിന്റെ ജനനത്തിനുവേണ്ടി നിന്നെത്തന്നെ ഒരുക്കുക. വ്യഗ്രതയൊന്നും വേണ്ടാ. മറിയത്തിന്റെ ആനന്ദകീർത്തനത്തിൽ പങ്കുചേരുകയും ചെയ്യുക: 'എന്റെ ആത്മാവ് കർത്താവിനെ മഹത്വപ്പെടുത്തുന്നു. എന്റെ ചിത്തം എന്റെ രക്ഷകനായ ദൈവത്തിൽ ആനന്ദിക്കുന്നു. എന്തെന്നാൽ അവിടുന്ന് തന്റെ ദാസിയുടെ താഴ്മയെ കടാക്ഷിച്ചു' (ലൂക്കാ.1 : 46-48). നിന്റെ അനേകം ഉത്കണ്ഠകൾക്കിടയിൽ നിർമ്മലമായ ഈ ഉദ്വേഗം അനുഭവിക്കുക. നിന്റെ സന്തോഷം കാത്തുസൂക്ഷിക്കാൻ കർത്താവിനോട് പ്രാർത്ഥിക്കുക അങ്ങനെ ആ സന്തോഷം നിന്റെ ശിശുവിലേക്ക് പകർന്നുകൊടുക്കുന്നതിനു വേണ്ടി തന്നെ.

മാതാവിന്റെയും പിതാവിന്റെയും സ്നേഹം

172. കുട്ടികൾ ജനിച്ചുകഴിഞ്ഞാൽപ്പിന്നെ പോഷണത്തോടും പരിചരണത്തോടുമൊപ്പം തങ്ങൾ സ്നേഹിക്കപ്പെടുന്നുണ്ടെന്നു സുനിശ്ചിതമായി അറിയുകയെന്ന ആത്മീയ ദാനംകൂടി സ്വീകരിക്കാൻ തുടങ്ങുന്നു. ഈ സ്നേഹം അവരോട് പ്രകടിപ്പിക്കപ്പെടുന്നത്: വ്യക്തിപരമായ പേര് എന്ന ദാനം വഴി, ഭാഷയുടെ പങ്കുവയ്ക്കൽ വഴി, സ്നേഹത്തിന്റെ നോട്ടങ്ങളും, ഒരു പുഞ്ചിരിയുടെ ശോഭയും വഴി. ഇങ്ങനെ അവർ ഒരു കാര്യം പഠിക്കുന്നു : മാനുഷിക ബന്ധങ്ങളുടെ സൗന്ദര്യം നമ്മുടെ ആത്മാവിനെ സ്പർശിക്കുന്നു , നമ്മുടെ സ്വാതന്ത്ര്യത്തെ അന്വേഷിക്കുന്നു, മറ്റുള്ളവരുടെ വ്യത്യാസം സ്വീകരിക്കുന്നു. അവരെ സംവാദത്തിലുള്ള പങ്കാളിയായി അംഗീകരിക്കുകയും ആദരിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു...... സ്നേഹം അത്തരത്തിലുള്ളതാണ്.അത് ദൈവസ്നേഹത്തിന്റെ ഒരു തീപ്പൊരി ഉൾക്കൊള്ളുകയും ചെയ്യുന്നു.[187] പിതാവിൽ നിന്നും മാതാവിൽനിന്നും സ്നേഹം സ്വീകരിക്കാൻ ഓരോ കുട്ടിക്കും അവകാശമുണ്ട്. കുട്ടികളുടെ സമഗ്രവും സമന്വയപൂർണ്ണവുമായ വികസനത്തിന് അവർ രണ്ടുപേരും ഉണ്ടായിരിക്കുക അത്യാവശ്യമാണ്. ആസ്ത്രേലിയയിൽ നിന്നുള്ള മെത്രാന്മാർ നിരീക്ഷിച്ചതുപോലെ, 'ദമ്പതിമാരിൽ ഓരോ വ്യക്തിയും കുട്ടിയെ വളർത്തുന്നതിൽ വ്യത്യസ്ത രീതിയിൽ സംഭാവന നല്കുന്നുണ്ട്. ഒരു ശിശുവിന്റെ മഹത്വത്തെ ആദരിക്കുകയെന്നതിന്റെ അർത്ഥം, അതിന് ഒരു അപ്പനും ഒരു അമ്മയും ഉണ്ടായിരിക്കുകയെന്ന ആവശ്യവും സ്വാഭാവികാവകാശവും ഉറപ്പിച്ചു പറയുകയെന്നതാണ്.'[188] വ്യക്തികൾ എന്ന നിലയിലുള്ള മാതാവിന്റെയും പിതാവിന്റെയും സ്നേഹത്തെക്കുറിച്ചു മാത്രമല്ല, പിന്നെയോ അവരുടെ പരസ്പര സ്നേഹത്തെക്കുറിച്ചു കൂടിയാണ് നമ്മൾ പറയുന്നത്. ആ സ്നേഹം ഒരുവന്റെ ജീവന്റെ ഉറവിടവും കുടുംബത്തിന്റെ ദൃഢതയുള്ള അടിസ്ഥാനവുമെന്ന നിലയിലാണ് കാണപ്പെടുന്നത്. ഇതില്ലാതിരുന്നാൽ ഒരു ശിശു കേവലം ഒരു കളിവസ്തു മാത്രമായിത്തീരും. ഭർത്താവും ഭാര്യയും പിതാവും മാതാവും 'സ്രഷ്ടാവായ ദൈവത്തിന്റെ സ്നേഹത്തോട് സഹകരിക്കുന്നു. ഒരർത്ഥത്തിൽ അവർ അവിടത്തെ വ്യാഖ്യാതാക്കളാണ്.'[189] അവർ കുട്ടികൾക്ക് കർത്താവിന്റെ മാതൃത്വപരവും പിതൃത്വപരവുമായ മുഖം കാണിച്ചുകൊടുക്കുന്നു. പാരസ്പര്യം, വ്യത്യാസങ്ങളോടുള്ള ബഹുമാനം, കൊടുക്കാനും സ്വീകരിക്കാനുമുള്ള കഴിവ് എന്നിവയുടെ മൂല്യം അവർ ഒന്നിച്ച് പഠിപ്പിക്കുന്നു. അനിവാര്യമായ ഏതെങ്കിലും കാരണത്താൽ മാതാപിതാക്കളിൽ ഒരാൾ ഇല്ലാതിരുന്നാൽ ഈ നഷ്ടം പരിഹരിച്ചുകൊടുക്കുകയെന്നത് പ്രധാനപ്പെട്ട കാര്യമാണ്. പക്വതയിലേക്കുള്ള ശിശുവിന്റെ വളർച്ചയ്ക്കുവേണ്ടിയാണത്.

173. അനേകം കുട്ടികളെയും യുവജനങ്ങളെയും ഇന്ന് തങ്ങൾ അനാഥരാണെന്ന ചിന്ത ബാധിക്കുന്നുണ്ട്. അത് നമ്മൾ വിചാരിക്കുന്നതിനേക്കാൾ ഏറെ ആഴത്തിലുള്ളതാണ്. സ്ത്രീകൾ പഠിക്കാനും തൊഴിൽ ചെയ്യാനും തങ്ങളുടെ വൈദഗ്ധ്യം വികസിപ്പിക്കാനും സ്ത്രീകൾ ആഗ്രഹിക്കുന്നു, അവർക്ക് വ്യക്തിപരമായ ലക്ഷ്യങ്ങളുമുണ്ട്, ഇക്കാര്യം ഇന്ന് നമ്മൾ നിയമാനുസൃതവും യഥാർത്ഥത്തിൽ അഭിലഷണീയവുമായി കരുതുന്നു.അതേസമയം കുട്ടികൾക്ക് അമ്മയുടെ സാന്നിധ്യം- പ്രത്യേകിച്ച് ജീവിതത്തിന്റെ ആദ്യമാസങ്ങളിൽ - ആവശ്യമുണ്ടെന്ന വസ്തുത നമുക്ക് അവഗണിക്കാനാവുകയില്ല. യഥാർത്ഥത്തിൽ 'സ്ത്രീ പുരുഷന്റെ മുമ്പിൽ ഒരു അമ്മയെന്ന നിലയിൽ നിൽക്കുന്നു. അവളിൽ ഗർഭം ധരിച്ച വികസിച്ചുവരുന്ന മനുഷ്യജീവന്റെ ഉടമയായി അവൾ നില്ക്കുന്നു. ആ മനുഷ്യജീവൻ അവളിൽ നിന്നാണ് ലോകത്തിൽ പിറക്കുന്നത്.'[190] സ്ത്രീസഹജമായ ഗുണങ്ങളോടുകൂടിയ ഈ മാതൃസാന്നിധ്യത്തെ ദുർബലപ്പെടുത്തിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നുവെന്നത് നമ്മുടെ ലോകത്തിന് വലിയ അപകടസാദ്ധ്യതയ്ക്ക് കാരണമാകുന്നു. ഞാൻ ഫെമിനിസത്തെ തീർച്ചയായും വിലമതിക്കുന്നുണ്ട്. പക്ഷേ ഐകരൂപം ആവശ്യപ്പെടാത്തതും മാതൃത്വത്തെ നിഷേധിക്കാത്തതുമായ ഫെമിനിസത്തെയാണെന്നുമാത്രം. എന്തെന്നാൽ സ്ത്രീകളുടെ മഹത്വത്തിൽ അവരുടെ അന്യാധീനപ്പെടുത്താനാവാത്ത മാനുഷിക മഹത്വത്തിൽ നിന്നുണ്ടാകുന്ന എല്ലാ അവകാശങ്ങളും ഉൾക്കൊള്ളുന്നുണ്ട്. മാനുഷിക മഹത്വത്തിൽ നിന്നുമാത്രമല്ല അവരുടെ സ്ത്രൈണ പ്രകൃതിയിൽനിന്നുണ്ടാകുന്ന അവകാശങ്ങളും ഉൾക്കൊള്ളുന്നുണ്ട്. അതാകട്ടെ സമൂഹത്തിന് അത്യന്താപേക്ഷിതവുമാണ്. സവിശേഷമായി സ്ത്രീസഹജമായിട്ടുള്ള അവരുടെ കഴിവുകൾ - പ്രത്യേകിച്ച് മാതൃത്വം - കടമകളും നല്കുന്നുണ്ട്. എന്തെന്നാൽ സ്ത്രീത്വത്തിന് ഈ ലോകത്തിൽ സവിശേഷമായ ദൗത്യമുണ്ട്. എല്ലാവരുടെയും നന്മക്കായി സമൂഹം സംരക്ഷിക്കുകയും സ്ഥിരമായി സൂക്ഷിക്കുകയും ചെയ്യേണ്ട ദൗത്യമാണത്.[191]

174. വ്യക്തിമാത്രമാഹാത്മ്യവാദത്തിന്റെ വ്യാപനത്തിനെതിരെയുള്ള ഏറ്റവും ശക്തമായ മറുമരുന്ന് അമ്മമാരാണ്. അവരാണ് ജീവിതത്തിന്റെ സൗന്ദര്യത്തിനു സാക്ഷ്യം നല്കുന്നവർ.[192] തീർച്ചയായും, 'അമ്മമാരില്ലാത്ത ഒരു സമൂഹം മനുഷ്യത്വരഹിതമായിരിക്കും. എന്തെന്നാൽ അമ്മമാരാണ് എപ്പോഴും - ഏറ്റവും മോശപ്പെട്ട സമയത്തും - വാത്സല്യത്തിനും സമർപ്പണത്തിനും ധാർമ്മിക ശക്തിക്കും സാക്ഷികളായിട്ടുള്ളവർ. അമ്മമാർ തങ്ങളുടെ കുട്ടികൾ പഠിക്കുന്ന പ്രാഥമിക പ്രാർത്ഥനകളിലും ഭക്തികർമ്മങ്ങളിലുംമതപരമായ അഭ്യസനത്തിന്റെ ഏറ്റവും അഗാധമായ അർത്ഥം മിക്കപ്പോഴും പകർന്നുനല്കുന്നു അമ്മമാരില്ലാതിരുന്നാൽ പുതിയ വിശ്വാസികൾ ഉണ്ടാവുകയില്ല. മാത്രമല്ല വിശ്വാസത്തിനുതന്നെ ലളിതവും അഗാധവുമായ ഊഷ്മളതയുടെ നല്ലൊരു ഭാഗം നഷ്ടപ്പെടുകയും

ചെയ്യും...... പ്രിയപ്പെട്ട അമ്മമാരേ, നിങ്ങൾക്കു നന്ദി. നിങ്ങൾ നിങ്ങളുടെ കുടുംബത്തിൽ എന്തായിരിക്കുന്നുവോ അതിനും സഭയ്ക്കും ലോകത്തിനും നിങ്ങൾ എന്തു നല്കുന്നുവോ അതിനും നന്ദി.’[193]

175. വാത്സല്യത്തോടും സഹതാപത്തോടും കൂടി തന്റെ ശിശുവിനെ സൂക്ഷിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന ഒരമ്മ ആ ശിശുവിനെ ആത്മധൈര്യത്തിൽ വളരാൻ സഹായിക്കുന്നു. ലോകം നല്ലതും സ്വാഗതമരുളുന്നതുമായ സ്ഥലമാണെന്ന് അനുഭവിച്ചറിയാനും സഹായിക്കുന്നു. ഇത് ശിശുവിനെ ആത്മാഭിമാനത്തിൽ വളരാൻ സഹായിക്കുന്നു.അതാകട്ടെ ഉറ്റബന്ധത്തിനും അനുഭൂതിയുടെ അനുഭവത്തിനുമുള്ള കഴിവിന്റെ വികസനത്തിനുള്ള ശക്തി നല്കുന്നു. ജീവിതത്തിൽ പരിധികൾ കാണാനും കൂടുതൽ വിശാലമായ ലോകത്തിന്റെ വെല്ലുവിളികളോട് തുറവുള്ളവൻ അല്ലെങ്കിൽ തുറവുള്ളവൾ ആകാനും കഠിനാദ്ധ്വാനത്തിന്റെയും ക്ലേശഭൂയിഷ്ടമായ പരിശ്രമത്തിന്റെയും ആവശ്യം കാണാനും പിതാവ് ശിശുവിനെ സഹായിക്കുന്നു. വ്യക്തവും നിർമ്മലവുമായ പൗരുഷത്വത്തിന്റെ തനിമയുള്ളവനും തന്റെ ഭാര്യയോട് വാത്സല്യവും താത്പര്യവും പ്രകടിപ്പിക്കുന്നവനുമായ ഒരു പിതാവ്, ശുശ്രൂഷ ചെയ്യുന്ന അമ്മയെപ്പോലെ തന്നെ അവശ്യാവശ്യകവ്യക്തിയാണ്. ഓരോ കുടുംബത്തിന്റെയും വസ്തുനിഷ്ടമായ സാഹചര്യങ്ങളനുസരിച്ച് ധർമ്മങ്ങൾക്കും പ്രവർത്തനങ്ങൾക്കും അയവുണ്ടായിരിക്കാം. എന്നാൽ ആണും പെണ്ണുമായിട്ടുള്ള രണ്ടു വ്യക്തികളുടെയും വ്യക്തവും നന്നായി നിർവ്വചിക്കപ്പെടുന്നതുമായ സാന്നിധ്യം ഒരു ശിശുവിന്റെ വളർച്ചയ്ക്ക് ഏറ്റവും ഉചിതമായ സാഹചര്യം സ്രഷ്ടിക്കുന്നു.

176. നമ്മുടെ സമൂഹം ‘പിതാക്കന്മാരില്ലാത്ത സമൂഹ’മാണെന്ന് പറയുന്നത് നാം പലപ്പോഴും കേട്ടിട്ടുണ്ട്. പാശ്ചാത്യസംസ്കാരത്തിൽ പിതൃരൂപം പ്രതീകാത്മകമായിസന്നിഹിതനല്ലാത്തതോ കാണാനില്ലാത്തതോ മറഞ്ഞതോ ആണെന്ന് പറയപ്പെടുന്നു. പുരുഷത്വം തന്നെ ചോദ്യം ചെയ്യപ്പെടുന്നതായി തോന്നുന്നു. അതിന്റെഫലം മനസ്സിലാക്കാവുന്ന ഒരു ആശയക്കുഴപ്പം തന്നെ. ആദ്യം ഇതൊരു വിമോചനമായി കരുതപ്പെട്ടിരുന്നു - ‘പിതാവി’ൽ നിന്ന് ‘മാസ്റ്റർ’ എന്ന നിലയിലേക്കുള്ള വിമോചനം. അത് പുറമേനിന്ന് അടിച്ചേല്പിക്കപ്പെടുന്ന ഒരു നിയമത്തിന്റെ പ്രതിനിധിയായ പിതാവിൽ നിന്നുള്ള, കുട്ടികളുടെ സന്തോഷത്തിന്റെ വിചാരകനും യുവജനത്തിന്റെ സ്വാതന്ത്ര്യത്തിനും സ്വയംചാലകത്വത്തിനും തടസ്സമായിട്ടുള്ള പിതാവിൽ നിന്നുള്ള വിമോചനം. ചില കുടുംബങ്ങളിൽ ഒരിക്കൽ സ്വേച്ഛാധിപത്യവും ചിലപ്പോൾ ഞെരുക്കവും ഭരണം നടത്തി.’[194] എന്നാലും ‘മിക്കപ്പോഴും സംഭവിക്കുന്നതുപോലെ ഒന്നു ഒരു മൂർദ്ധന്യത്തിൽ നിന്ന് മറ്റോന്നിലേക്കു നീങ്ങുന്നു. നമ്മുടെ കാലത്ത് പിതാവിന്റെ അമിതസാന്നിധ്യമല്ല സാന്നിദ്ധ്യമില്ലായ്മയാണ് പ്രശ്നമായിട്ടുള്ളത്. പിതാവ്

സന്നഹിതനാകാതിരിക്കുന്നു എന്നതുതന്നെ. പിതാക്കൾ മിക്കപ്പോഴും തങ്ങളിൽതന്നെയും തങ്ങളുടെ തൊഴിലിലും ചിലപ്പോൾ സ്വന്തം സംതൃപ്തിയിലും കുടുങ്ങിക്കിടക്കുന്നു.അങ്ങനെ അവർ തങ്ങളുടെ കുടുംബങ്ങളെ അവഗണിക്കുന്നു. അവർ ശിശുക്കളെയും ചെറുപ്പക്കാരെയും അവരുടെ വഴിക്ക് വിടുന്നു.’[195] പിതാവിന്റെ സാന്നിദ്ധ്യവും അങ്ങനെ പിതാവിന്റെ അധികാരവും വാർത്തകൾക്കും ഉല്ലാസപരമായ മാധ്യമങ്ങൾക്കും വേണ്ടി ചെലവഴിക്കുന്ന സമയത്തിന്റെ ആധിക്യം വഴിയും ഞെരുക്കപ്പെടുന്നുണ്ട്. ഇക്കാലത്ത് പലപ്പോഴും അധികാരത്തെ സംശയത്തോടെ വീക്ഷിക്കുന്നു. പ്രായമായവർഅപ്രസക്തരായികരുതപ്പെടുന്നു.അവർതന്നെതീർച്ചയില്ലാത്തവരായിത്തീരുന്നു. അങ്ങനെ അവരുടെ കുട്ടികൾക്ക് സുനിശ്ചിതവും ദൃഢവുമായ മാർഗ്ഗ നിർദ്ദേശം നല്കുന്ന കാര്യത്തിൽ പരാജയപ്പെടുന്നു. മാതാപിതാക്കളുടെയും കുട്ടികളുടെയും ധർമ്മങ്ങൾ മാറ്റിമറിക്കുന്നതും ഗുണപ്രദമല്ല. കാരണം കുട്ടികൾ അനുഭവിക്കേണ്ട വികസനത്തിന്റെ ശരിയായ പ്രക്രിയയെ അതു തടയുന്നു. പക്വത പ്രാപിക്കാൻ കുട്ടികൾക്ക് ആവശ്യമായ സ്നേഹവും മാർഗനിർദ്ദേശവും നിഷേധിക്കപ്പെടുന്നു.[196]

177. ദൈവം പിതാവിനെ കുടുംബത്തിൽ സ്ഥാപിക്കുന്നത് അയാളുടെ പൗരുഷത്വത്തിന്റെ ദാനങ്ങൾ വഴി ‘തന്റെ ഭാര്യയുടെ അടുത്തായിരിക്കാനും എല്ലാം - സന്തോഷവും ദു:ഖവും പ്രത്യാശയും ക്ലേശവും - പങ്കുവയ്ക്കാനും വേണ്ടിയാണ്. കുട്ടികൾ വളരുമ്പോൾ അവരുടെ അടുത്തായിരിക്കാൻ - അവർ കളിക്കുമ്പോഴും ജോലി ചെയ്യുമ്പോഴും ശ്രദ്ധയില്ലാത്തവരായിരിക്കുമ്പോഴും നിരുത്സാഹരായിരിക്കുമ്പോഴും അമിതമായി സംസാരിക്കുമ്പോഴും നിശ്ശബ്ദരായിരിക്കുമ്പോഴും ധീരത കാണിക്കുമ്പോഴും ഭയപ്പെടുമ്പോഴും വഴിതെറ്റുമ്പോഴും പിന്നീട് ശരിയായ മാർഗ്ഗത്തിലേക്ക് വരുമ്പോഴും അവരുടെ അടുത്തായിരിക്കാൻ വേണ്ടിയാണത്. എപ്പോഴും സന്നിഹിതനായ പിതാവായിരിക്കാൻ തന്നെ. സന്നിഹിതൻ എന്നു ഞാൻ പറയുമ്പോൾ ‘നിയന്ത്രിക്കുന്നവൻ’ എന്ന് ഞാൻ ഉദ്ദേശിക്കുന്നില്ല. അമിതമായി നിയന്ത്രിക്കുന്ന പിതാക്കന്മാർ തങ്ങളുടെ കുട്ടികളെ നിഷ്പ്രഭമാക്കുന്നു. കുട്ടികൾ വികസിക്കാൻ അവർ സമ്മതിക്കുന്നില്ല.’[197] തങ്ങൾ ഉപയോഗമില്ലാത്തവരോ ആവശ്യമില്ലാത്തവരോ ആണെന്ന് ചില പിതാക്കന്മാർക്കു തോന്നുന്നു. എന്നാൽ, തങ്ങളുടെ പ്രശ്നങ്ങളുമായി വീട്ടിലേക്കു തിരിച്ചു ചെല്ലുമ്പോൾ തങ്ങളെ കാത്തിരിക്കുന്ന പിതാവിനെ കാണുകയെന്നത് കുട്ടികളുടെ ആവശ്യമാണെന്നതാണ് യഥാർത്ഥ വസ്തുത. ഇത് അംഗീകരിക്കാതാരിക്കാൻ, അതു പ്രകടിപ്പിക്കാതിരിക്കാൻ, അവർ കഠിനശ്രമം ചെയ്തേക്കും. പക്ഷേ അവർക്ക് അത് ആവശ്യമാണ്.’[198] ഒരു പിതാവ് ഇല്ലാതാരിക്കുന്നതും, തയ്യാറാകുന്നതിനു മുമ്പേ വളരുന്നതും കുട്ടികൾക്കു നന്നല്ല.

വിശാലമായ ഫലദായകത്വം

178. ചില ദമ്പതികൾക്കു കുട്ടികളുണ്ടാവുക സാധ്യമല്ല. അവർക്ക് അത് യഥാർത്ഥ സഹനത്തിന്റെ ഒരു കാരണമാകാമെന്ന് നമുക്ക് അറിയാം. അതേസമയം, 'വിവാഹം സ്ഥാപിക്കപ്പെട്ടത് കുട്ടികളെ ജനിപ്പിക്കാൻ വേണ്ടി മാത്രമല്ല എന്നും നമുക്കറിയാം... ദമ്പതികൾ തീവ്രമായി ആഗ്രഹിച്ചിട്ടും കുട്ടികൾ ഇല്ലാതിരിക്കുന്ന സാഹചര്യത്തിലും വിവാഹം ജീവിതത്തിന്റെ മുഴുവൻ പ്രകൃതിയും കൂട്ടായ്മയുമായിരിക്കുകയെന്ന അതിന്റെ സ്വഭാവം സൂക്ഷിക്കുന്നു. അതിന്റെ മൂല്യവും അലംഘനീയതയും സംരക്ഷിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു.'[199] അതുപോലെതന്നെ''മാതൃത്വമെന്നത് ജീവശാസ്ത്രപരമായ ഒരു യാഥാർത്ഥ്യം മാത്രമല്ല. പിന്നെയോ അത് വ്യത്യസ്ത രീതികളിൽ പ്രകാശിപ്പിക്കപ്പെടുന്നതാണ്.'[200]

179. ദത്തെടുക്കൽ മാതാപിതാക്കളാകാൻ വളരെ ഉദാരതാപൂർണമായ ഒരു മാർഗമാണ്. കുട്ടികൾ ഉണ്ടാകാൻ സാധ്യതയില്ലാത്തവർ തങ്ങളുടെ വൈവാഹികസ്നേഹത്തെ ശരിയായ കുടുംബാന്തരീക്ഷമില്ലാത്ത കുട്ടികളെ ആശ്ലേഷിക്കാൻ പാകത്തിന് വികസിപ്പിക്കണം. ഞാൻ അവരെ ഇക്കാര്യത്തിൽ പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കുന്നു. ഉദാരതയുള്ളവരായതിന്റെ പേരിൽ അവർ ഒരിക്കലും ദുഃഖിക്കേണ്ടി വരുകയില്ല. ഒരു ശിശുവിനെ ദത്തെടുക്കുകയെന്നത് സ്നേഹത്തിന്റെ ഒരു പ്രവൃത്തിയാണ്. ആരുമില്ലാത്ത ഒരാൾക്ക് കുടുംബമെന്ന ദാനം നല്കലാണത്. ദത്തെടുക്കൽ പ്രക്രിയയെ എളുപ്പമുള്ളതാക്കാൻ നിയമനിർമ്മാണം നടത്തണമെന്ന് ഊന്നിപ്പറയുക സുപ്രധാന കാര്യമാണ്. സർവോപരി ഉപേക്ഷിക്കപ്പെട്ട കുട്ടികളുടെ കാര്യത്തിൽ അങ്ങനെ ചെയ്യണം. അവർ ഗർഭഛിദ്രം വഴി നശിപ്പിക്കപ്പെടാതിരിക്കാനും ഉപേക്ഷിക്കപ്പെടാതിരിക്കാനുമാണത്. ആരെയെങ്കിലും വ്യവസ്ഥകൾ ഇല്ലാതെയും സൗജന്യമായും ദത്തെടുത്തു സ്വീകരിക്കുകയെന്ന വെല്ലുവിളി സ്വീകരിക്കുന്നവർ ദൈവസ്നേഹത്തിന്റെ ചാലുകളായിത്തീരുന്നു. എന്തെന്നാൽ അവിടന്നു പറയുന്നു: 'നിന്റെ അമ്മ നിന്നെ മറന്നാലും ഞാൻ നിന്നെ മറക്കുകയില്ല' (ഏശ 49:15).

180. 'ദത്തെടുക്കലും, വളർത്തു മാതാപിതാക്കളാകലും കുട്ടികളുണ്ടാകാത്ത കാര്യത്തിൽ മാത്രമല്ല വൈവാഹികാനുഭവത്തിലും പ്രത്യേക തരത്തിലുള്ള ഫലപൂർണതയെ പ്രകാശിപ്പിക്കും. എന്തു ത്യാഗം സഹിക്കേണ്ടിവന്നാലും ഒരു കുട്ടി വേണമെന്ന് ആഗ്രഹിക്കുന്ന സാഹചര്യത്തിലും അല്ലാതെയും, ഒരു വ്യക്തിയുടെ ആത്മസംതൃപ്തിക്കുള്ള അവകാശമെന്ന നിലയിൽ, ദത്തെടുക്കൽ, അല്ലെങ്കിൽ വളർത്തു മാതാപിതാക്കളാകൽ എന്നിവ തിരഞ്ഞെടുക്കുമ്പോൾ മാതാപിതാക്കളാകുക, കുട്ടികളെ വളർത്തുക എന്നീ പ്രവൃത്തികളുടെ പ്രത്യേക ശ്രേഷ്ഠത അതിൽ പ്രകടമാകുന്നു. കുട്ടികൾ സ്വാഭാവികമായിട്ടുള്ളവരോ ദത്തെടുക്കപ്പെട്ടവരോ വളർത്താൻ സ്വീകരിക്കപ്പെട്ടവരോ ആയാലും സ്വന്തം അവകാശമുള്ള വ്യക്തികളാണെന്ന് അവർ

മനുഷ്യരെ അറിയിക്കുന്നു. ആ കുട്ടികൾ സ്വീകരിക്കപ്പെടേണ്ടവരും സ്നേഹിക്കപ്പെടേണ്ടവരും വളർത്തപ്പെടേണ്ടവരുമാണെന്നും ലോകത്തിലേക്കു വെറുതെ കൊണ്ടുവരപ്പെട്ടവർ മാത്രമല്ലെന്നും അറിയിക്കും. കുട്ടിയെ ദത്തെടുക്കുന്നതിലും വളർത്താനെടുക്കുന്നതിലും ഉണ്ടാകുന്ന ഏതു തീരുമാനത്തിന്റെ പിന്നിലും കുട്ടിയുടെ ഏറ്റവും നല്ല താത്പര്യങ്ങൾ നിലകൊള്ളണം.'[201] നേരേമറിച്ച്, 'രാജ്യങ്ങളുടെയും ഭൂഖണ്ഡങ്ങളുടെയും ഇടയിൽ നടക്കുന്ന മനുഷ്യക്കടത്ത് സമുചിതമായ നൈയാമിക പ്രവർത്തനം വഴിയും സ്റ്റേറ്റിന്റെ നിയന്ത്രണം വഴിയും തടയപ്പെടണം.'[202]

181. സ്നേഹത്തിന്റെ ഫലപൂർണത അനുഭവിക്കാൻ പ്രജനനവും ദത്തെടുക്കലും മാത്രമല്ല മാർഗങ്ങളായിട്ടുള്ളതെന്ന് നമ്മൾ ഓർമ്മിക്കുന്നതും നന്നായിരിക്കും. വലിയ കുടുംബങ്ങൾ പോലും സമൂഹത്തിൽ തങ്ങളുടെ മുദ്ര പതിക്കാൻ വിളിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. അവരെ നിലനിറുത്തുന്ന സ്നേഹത്തെ ദീർഘിപ്പിക്കാനുള്ള ഏതെങ്കിലും മാർഗത്തിന്റെ പ്രകാശനങ്ങളുടെ മറ്റു ഫലപൂർണതകൾ കണ്ടെത്തിക്കൊണ്ട് അവർ അങ്ങനെ ചെയ്യും. ക്രൈസ്തവകുടുംബങ്ങൾ ഒരു വസ്തുത ഒരിക്കലും മറക്കരുത്. അതായത് 'വിശ്വാസം നമ്മെ ലോകത്തിൽ നിന്നു മാറ്റിക്കളയുന്നില്ല. പിന്നെയോ നമ്മെ അതിന്റെ കൂടുതൽ ആഴത്തിലേക്ക് വലിച്ചെടുക്കുകയാണ്. യഥാർത്ഥത്തിൽ നമ്മിൽ ഓരോരുത്തർക്കും നമ്മുടെ ലോകത്തിൽ ദൈവരാജ്യത്തിന്റെ ആഗമനത്തിനു വേണ്ടിയുള്ള തയ്യാറെടുപ്പിൽ സവിശേഷമായ ഒരു ധർമ്മം നിർവഹിക്കാനുണ്ട്.'[203] കുടുംബങ്ങൾ ഒരിക്കലും സമൂഹത്തിൽനിന്ന് അകന്ന അഭയ കേന്ദ്രങ്ങളായി തങ്ങളെത്തന്നെ കാണരുത്. പിന്നെയോ, മറ്റുള്ളവരുമായുള്ള ഐക്യദാർഢ്യത്തിന്റെ ചൈതന്യത്തോടെ അവരുടെ ഭവനങ്ങളിൽ നിന്നു പുറത്തോട്ടുപോകണം. അങ്ങനെ അവർ വ്യക്തികളെ സമൂഹത്തിലേക്ക് ഉദ്ഗ്രഥിക്കാനുള്ള ഒരു ഹബ് ആയിത്തീരും. പൊതുമണ്ഡലവും സ്വകാര്യമണ്ഡലവും തമ്മിൽ ബന്ധപ്പെടാനുള്ള സ്ഥാനവുമായിത്തീരും. വിവാഹിതർക്ക് തങ്ങളുടെ സാമൂഹിക കടമകളെപ്പറ്റി വ്യക്തമായ ബോധമുണ്ടായിരിക്കണം. അവരുടെ വാത്സല്യം കുറയരുത്, പിന്നെയോ പുതിയ പ്രകാശത്തോടെ കവിഞ്ഞൊഴുകണം. കവി പറയുന്നതുപോലെ:

'നിന്റെ കൈകൾ എനിക്കുള്ള തലോടലാണ്.
എന്റെ ദിവസങ്ങളെ നിറയ്ക്കുന്ന സ്വരൈക്യമാണ്.
ഞാൻ നിന്നെ സ്നേഹിക്കുന്നു, എന്തെന്നാൽ നിന്റെ കൈകൾ
നീതിക്കുവേണ്ടി പ്രവർത്തിക്കുന്നു.
നിന്നെ ഞാൻ സ്നേഹിക്കുന്നത് നീ എന്റെ സ്നേഹവും
എന്റെ സഹചാരിയും എന്റെ സർവസ്വവുമായതു കൊണ്ടാണ്.
തെരുവിൽ തോളോടു തോളു ചേർന്നു നില്ക്കുമ്പോൾനമ്മൾ കേവലം
രണ്ടുപേർ എന്നതിനെക്കാൾ വളരെ കൂടുതലാണ്'.[204]

182. അമിതമായ വ്യത്യാസമുള്ളതായും 'വേർതിരിച്ചുവയ്ക്കപ്പെട്ടതുമായ' സ്വയം കരുതുന്ന ഒരു കുടുംബത്തിനും ഫലപൂർണമായിരിക്കാൻ കഴിയുകയില്ല. ഈ അപകടസാധ്യത ഒഴിവാക്കാൻ വേണ്ടി നാം യേശുവിന്റെ കുടുംബത്തെക്കുറിച്ച് ഓർക്കണം. അത് ദൈവകൃപ കൊണ്ടും ജ്ഞാനം കൊണ്ടും നിറഞ്ഞതായിരുന്നു. എന്നാലും അത് അസാധാരണമായിട്ടോ മറ്റുള്ളവരിൽ നിന്നു വ്യത്യസ്തമായിട്ടോ കാണപ്പെട്ടില്ല. അതുകൊണ്ട് യേശുവിന്റെ ജ്ഞാനം അംഗീകരിക്കൽ ജനങ്ങൾക്ക് പ്രയാസമുള്ള കാര്യമായി തോന്നി: 'ഈ മനുഷ്യന് ഇതെല്ലാം എവിടെ നിന്നു കിട്ടുന്നു? ഇത് മരപ്പണിക്കാരനല്ലേ, മറിയത്തിന്റെ പുത്രൻ?'(മർക്കോ 6:2-3). 'ഇത് ആ മരപ്പണിക്കാരന്റെ മകനല്ലേ?' (മത്താ 13:55). അവരുടെ കുടുംബം ഒരു സാധാരണ കുടുംബമായിരുന്നുവെന്നും മറ്റുള്ളവരോട് അടുപ്പമുള്ളതായിരുന്നുവെന്നും സമൂഹത്തിന്റെ ഒരു സ്വാഭാവിക ഭാഗമായിരുന്നുവെന്നും ഈ ചോദ്യങ്ങൾ വ്യക്തമാക്കുന്നു. മറിയവും ജോസഫുമായി ഇടുങ്ങിയതും ശ്വാസം മുട്ടിക്കുന്നതുമായ ബന്ധത്തിലല്ല യേശു വളർന്നത്. പിന്നെയോ വിശാലമായ കുടുംബവുമായി, തന്റെ മാതാപിതാക്കളുടെ ബന്ധുക്കളും അവരുടെ സുഹൃത്തുക്കളുമായി സന്നദ്ധതയോടെയുള്ള പരസ്പരബന്ധത്തിൽ കഴിഞ്ഞു. ഈ സംഗതി ഒരു സംഭവത്തിന്റെ വിശദീകരണം നല്കുന്നു. അതായത്, മറിയവും ജോസഫും ജറുസലേമിൽനിന്ന് തിരിച്ചു പോകുമ്പോൾ തന്റെ പന്ത്രണ്ടു വയസ്സായ കുട്ടി സാർത്ഥവാഹകസംഘത്തിൽ അവരുടെ കഥകൾ കേട്ടും അവരുടെ താത്പര്യങ്ങളിൽ പങ്കുചേർന്നും എവിടെയങ്കിലും കഴിച്ചുകൂട്ടുകയാണെന്ന് ഒരു ദിവസം മുഴുവനും സങ്കല്പിച്ചു. അങ്ങനെ സങ്കല്പിക്കാൻ അവർക്കു കഴിഞ്ഞു: 'അവൻ യാത്രാസംഘത്തിന്റെ കൂടെ കാണുമെന്ന് വിചാരിച്ച് അവർ ഒരു ദിവസത്തെ വഴി പിന്നിട്ടു' (ലൂക്കാ 2:44). ഇനിയും, ചില ക്രിസ്തീയ കുടുംബങ്ങൾ അവർ ഉപയോഗിക്കുന്ന ഭാഷ മൂലമോ അവർ പ്രവർത്തിക്കുന്ന അല്ലെങ്കിൽ മറ്റുള്ളവരോടു പെരുമാറുന്ന രീതി മൂലമോ അല്ലെങ്കിൽ രണ്ടോ മൂന്നോ പ്രശ്നങ്ങളെക്കുറിച്ചു മാത്രം സ്ഥിരമായി ചിന്തിക്കുകയോ ചെയ്യുന്നതു മൂലമോ സമൂഹത്തിൽനിന്ന് അകലെയുള്ളവരും സമൂഹത്തിന്റെ യഥാർത്ഥ ഭാഗമല്ലാത്തവരുമായി കാണപ്പെടുന്നു. അവർ തങ്ങളെ പരിഹസിക്കുകയോ വിധിക്കുകയോ ചെയ്യുന്നുവെന്ന് അവരുടെ ബന്ധുക്കൾക്കുപോലും തോന്നുന്നു.

183. സ്നേഹത്തിന്റെ ശക്തി അനുഭവിക്കുന്ന ദമ്പതികൾക്ക് അറിയാം ഈ സ്നേഹം ഭ്രഷ്ടരാക്കപ്പെട്ടവരുടെ വ്രണങ്ങൾ കഴുകിക്കെട്ടാനും കണ്ടുമുട്ടലിന്റെ ഒരു സംസ്കാരം വളർത്താനും നീതിക്കുവേണ്ടി യുദ്ധം ചെയ്യാനും ഉദ്ദേശിച്ചിട്ടുള്ളതാണെന്ന്. ദൈവം കുടുംബത്തിന് ലോകത്തെ 'മെരുക്കിയെടുക്കുക' എന്ന ജോലി നല്കിയിരിക്കുന്നു.[205] സഹജീവികളെ സഹോദരീസഹോദരന്മാരായി കാണാൻ ഓരോ വ്യക്തിയെയും സഹായിക്കുകയെന്ന ജോലി നല്കിയിരിക്കുന്നു. 'ഇന്നത്തെ സ്ത്രീ പുരുഷന്മാരുടെ അനുദിനജീവിതത്തെ സൂക്ഷിച്ചു നോക്കുമ്പോൾ കുടുംബചൈതന്യത്തിന്റെ ഗുണപ്രദമായ കുത്തിവയ്പ് സർവത്ര ആവശ്യമാണെന്ന് പെട്ടെന്നു പ്രകടമാകുന്നു. സാധാരണ ജീവിതത്തിന്റെ രൂപീകരണം മൗലിക മാനുഷികബന്ധങ്ങളിൽ നിന്ന് തികച്ചും മാറ്റപ്പെട്ട സ്വേഛാധിപത്യത്താൽ വർദ്ധമാനമായ തോതിൽ തടസ്സപ്പെടുത്തപ്പെടുന്നു. കൂടാതെ സാമൂഹികവും രാഷ്ട്രീയവുമായ ആചാരങ്ങളും തരംതാഴുന്നതിന്റെ സൂചനകൾ കാണിക്കുന്നുണ്ട്.'[206] തുറവുള്ളതും ശ്രദ്ധിക്കുന്നതുമായ കുടുംബങ്ങൾ ദരിദ്രർക്ക് ഒരു ഇടം കണ്ടെത്തുന്നു. തങ്ങളെക്കാൾ ദുർഭഗരായവരുമായി സൗഹൃദബന്ധങ്ങൾ സ്ഥാപിക്കുന്നു. സുവിശേഷമനുസരിച്ച് ജീവിക്കാനുള്ള അവരുടെ പരിശ്രമങ്ങളിൽ യേശുവിന്റെ വാക്കുകൾ അവർ ഓർമ്മിക്കുന്നു: 'എന്റെ ഏറ്റവും എളിയ ഈ സോഹദരന്മാരിൽ ഒരുവന് നിങ്ങൾ ഇതു ചെയ്തുകൊടുത്തപ്പോൾ എനിക്കു തന്നെയാണ് ചെയ്തുതന്നത്' (മത്താ 25:40). നമ്മോടെല്ലാം ചെയ്യാൻ പറഞ്ഞിട്ടുള്ളത് അവരുടെ ജീവിതം യഥാർത്ഥ രീതിയിൽ പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നു: 'നീ ഒരു സദ്യയോ അത്താഴവിരുന്നോ കൊടുക്കുമ്പോൾ നിന്റെ സ്നേഹിതരെയോ സഹോദരരെയോ ബന്ധുക്കളെയോ ധനികരായ അയൽക്കാരെയോ വിളിക്കരുത്. ഒരു പക്ഷേ. അവർ നിന്നെ പകരം ക്ഷണിക്കുകയും അതു നിനക്കു പ്രതിഫലമാകുകയും ചെയ്യും. എന്നാൽ നീ സദ്യ നടത്തുമ്പോൾ ദരിദ്രർ വികലാംഗർ, മുടന്തർ, കുരുടർ എന്നിവരെ ക്ഷണിക്കുക. അപ്പോൾ നീ ഭാഗ്യവാനായിരിക്കും' (ലൂക്കാ 14:12-14). നീ ഭാഗ്യവാനായിരിക്കും! ഇവിടെയാണ് സന്തോഷപ്രദമായ കുടുംബത്തിന്റെ രഹസ്യം.

184. കുടുംബങ്ങൾ സാക്ഷ്യംകൊണ്ടും വാക്കുകൾ കൊണ്ടും മറ്റുള്ളവരോട് യേശുവിനെപ്പറ്റി പറയുന്നു. അവർ വിശ്വാസം പകർന്നു കൊടുക്കുന്നു. ദൈവത്തെ സംബന്ധിച്ച് ആഗ്രഹം ഉദ്ദീപിപ്പിക്കുന്നു. സുവിശേഷത്തിന്റെ സൗന്ദര്യത്തെയും അതിന്റെ ജീവിതരീതിയെയും പ്രതിഫലിപ്പിക്കുന്നു. ക്രൈസ്തവവിവാഹങ്ങൾ അങ്ങനെ സമൂഹത്തെ സജീവമാക്കുന്നു. സാഹോദര്യത്തിന്റെ സാക്ഷ്യംവഴി സാമൂഹിക താത്പര്യം വഴി ദരിദ്രർക്കുവേണ്ടി തുറന്നു പറയുന്നതു വഴി പ്രകാശപൂർണമായ വിശ്വാസവും പ്രവൃത്തിനിരതമായ പ്രത്യാശയും വഴി അവർ അപ്രകാരം ചെയ്യുന്നു. അവരുടെ ഫലപൂർണത വികസിക്കുകയും അസംഖ്യം മാർഗങ്ങളിലൂടെ ദൈവസ്നേഹത്തെ സമൂഹത്തിൽ സന്നിഹിതമാക്കുകയും ചെയ്യുന്നു.

ശരീരത്തെ തിരിച്ചറിയൽ

185. ഈ ചിന്താഗതിക്ക് അനുസൃതമായി ഒരു ബൈബിൾ പാഠം നാം ഗൗരവപൂർവം കരുതിയാൽ കൊള്ളാം. ആ പാഠം സാധാരണമായി

അതിന്റെ സാഹചര്യത്തിനു വെളിയിൽവച്ചോ ഒരു പൊതു ആശയമനുസരിച്ചോ ആണ് വ്യാഖ്യാനിക്കുന്നത്. അതിന്റെ നേരിട്ടുള്ള അർത്ഥത്തെ അവഗണിക്കുകയെന്ന അപകടസാധ്യതയോടെയാണ് വ്യാഖ്യാനിക്കാറ്. നേരിട്ടുള്ള അർത്ഥമാകട്ടെ ശ്രദ്ധേയമാംവിധം സാമൂഹികമാണ്. ഞാനിവിടെ പറയുന്നത് 1 കോറി 11:17-34 വാക്യങ്ങളെക്കുറിച്ചാണ്. അവിടെ വിശുദ്ധ പൗലോസ് സമൂഹത്തിലെ ലജ്ജാകരമായ ഒരു സാഹചര്യത്തെ നേരിടുന്നു. കൂടുതൽ സമ്പന്നരായ അംഗങ്ങൾ ദരിദ്രരോടു വിവേചനം കാണിക്കാനുള്ള പ്രവണത പ്രദർശിപ്പിക്കുന്നു. ആ വിവേചനമാകട്ടെ ദിവ്യകാരുണ്യാഘോഷത്തോടു ചേർന്ന് അഗാപ്പേ എന്ന ഭക്ഷണം കഴിക്കലിലേക്കു പോലും കൊണ്ടുപോകുന്നു. സമ്പന്നന്മാർ തങ്ങളുടെ ഭക്ഷണം ആസ്വദിക്കുമ്പോൾ ദരിദ്രർ അതു കാണുകയും വിശപ്പോടെ തിരിച്ചു പോകുകയും ചെയ്യുന്നു: 'ഒരുവൻ വിശന്നും അപരൻ കുടിച്ച് ഉന്മത്തനായും ഇരിക്കുന്നു. എന്ത്! തിന്നാനും കുടിക്കാനും നിങ്ങൾക്ക് വീടുകളില്ലേ? അതോ നിങ്ങൾ ദൈവത്തിന്റെ സഭയെ അവഗണിക്കുകയും ഒന്നും ഇല്ലാത്തവരെ അവഹേളിക്കുകയും ചെയ്യുന്നുവോ? (1 കോറി 11:21-22).

186. സഭയാകുന്ന ഏകശരീരത്തിന്റെ അംഗങ്ങളായിരിക്കണം നമ്മൾ എന്ന് ദിവ്യകാരുണ്യം ആവശ്യപ്പെടുന്നു. ക്രിസ്തുവിന്റെ ശരീരത്തെയും രക്തത്തെയും സമീപിക്കുന്നവർ അതേ ശരീരത്തെ ഉതപ്പുണ്ടാക്കുന്ന വ്യത്യസ്തതകളും വിഭാഗിയതകളും അതിന്റെ അംഗങ്ങളിൽ സൃഷ്ടിച്ച് മുറിപ്പെടുത്തരുത്. കർത്താവിന്റെ ശരീരത്തെ 'വിവേചിച്ച് അറിയുക', കൗദാശിക അടയാളങ്ങളിലും സമൂഹത്തിലും വിശ്വാസത്തോടും പരസ്നേഹത്തോടും കൂടി അതിനെ അംഗീകരിക്കുക എന്നതിന്റെ അർത്ഥം ഇതാണ്. അങ്ങനെ ചെയ്യുന്നതിൽ പരാജയപ്പെടുന്നവർ തങ്ങൾക്കെതിരെയുള്ള വിധി തിന്നുകയും കുടിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു (cf 1 കോറി 11:29). അങ്ങനെ ദിവ്യകാരുണ്യാഘോഷം ഓരോ വ്യക്തിക്കും 'ആത്മശോധന ചെയ്യാനുള്ള' (cf 1 കോറി 11:28) സ്ഥിരം വിളിയായിത്തീരുന്നു. ദരിദ്രരുമായി കൂടുതൽ സൗഹൃദത്തിനുവേണ്ടി കുടുംബത്തിന്റെ വാതിലുകൾ തുറന്നിടാനും അങ്ങനെ നമ്മെ ഒറ്റശരീരമാക്കുന്ന ദിവ്യകാരുണ്യസ്നേഹത്തിന്റെ കൂദാശ ഈ വിധത്തിൽ സ്വീകരിക്കാനും വേണ്ടിയുള്ള വിളി തന്നെ. 'ആ കൂദാശയുടെ മിസ്റ്റിസിസത്തിന് സാമൂഹികസ്വഭാവം ഉണ്ടെന്ന വസ്തുത നാം മറക്കരുത്'.[207] ദിവ്യകാരുണ്യകൂദാശ സ്വീകരിക്കുന്നവർ ദരിദ്രരുടെയും പീഡയനുഭവിക്കുന്നവരുടെയും നേരെ കണ്ണടയ്ക്കുമ്പോൾ അല്ലെങ്കിൽ വിഭജനം, പുച്ഛം, അസമത്വം എന്നിവയുടെ വിവിധ രൂപങ്ങൾക്ക് അനുവാദം നല്കുമ്പോൾ ആ കൂദാശയെ അയോഗ്യതയോടെയാണ് സ്വീകരിക്കുന്നത്. നേരെ മറിച്ച്, ശരിയായി സജ്ജീകൃതരാവുകയും ദിവ്യകാരുണ്യം സ്ഥിരമായി സ്വീകരിക്കുകയും ചെയ്യുന്ന കുടുംബങ്ങൾ സാഹോദര്യത്തിനും സാമൂഹികബോധത്തിനും ആവശ്യത്തിൽപ്പെട്ടവരോടുള്ള സമർപ്പണത്തിനുമുള്ള ആഗ്രഹത്തെ സുശക്തമാക്കുന്നു.

വിശാലതരമായ കുടുംബത്തിലെ ജീവിതം

187. ന്യൂക്ലിയർ കുടുംബങ്ങൾ കൂടുതൽ വിശാലമായ കുടുംബവുമായി - മാതാപിതാക്കൾ, ഇളയമ്മമാർ, ചിറ്റപ്പന്മാർ, കസിന്മാർ, അയൽക്കാർ പോലും, ഉള്ള കുടുംബവുമായി - ബന്ധപ്പെടണം. ഈ വലിയ കുടുംബത്തിൽ സഹായം ആവശ്യമുള്ളവരോ, കുറഞ്ഞത് സൗഹൃദബന്ധമോ, വാത്സല്യമോ ആവശ്യമുള്ളവരോ സഹനത്തിനിടയിൽ സമാശ്വാസം ആവശ്യമുള്ളവരോ ഉണ്ടായേക്കാം.[208] ഇന്ന് വളരെ പ്രബലപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന വ്യക്തിപ്രാധാന്യവാദം സുരക്ഷിതത്വത്തിന്റെ ചെറിയ കൂടുകൾ നിർമ്മിക്കാൻ പ്രേരകമാണ്. അവിടെ മറ്റുള്ളവർ ശല്യക്കാരായോ ഭീഷണിയായോ കാണപ്പെടുന്നു. എന്നാൽ അത്തരം ഒറ്റപ്പെടൽ കൂടുതൽ സമാധാനമോ സന്തോഷമോ നല്കാൻ കഴിവുള്ളതല്ല. അത് കുടുംബത്തിന്റെ ഹൃദയത്തെയും അതിന്റെ ജീവിതത്തെയും ഏറെ ഇടുങ്ങിയതാക്കുകയും ചെയ്യും.

പുത്രന്മാരും പുത്രിമാരും

188. ആദ്യമായി നമുക്കു നമ്മുടെ മാതാപിതാക്കളെപ്പറ്റി ചിന്തിക്കാം. മാതാപിതാക്കളെ ഉപേക്ഷിക്കുന്നത് ദൈവത്തിന്റെ നിയമത്തിനു വിരുദ്ധമാണെന്ന് യേശു ഫരിസേയരോടു പറഞ്ഞു (cf. മർക്കോ 7:8-13). നമ്മിൽ ഓരോ വ്യക്തിയും ഒരു പുത്രനോ പുത്രിയോ ആണെന്നു നാം ഓർമ്മിക്കുന്നതു കൊള്ളാം. 'ഒരാൾ പ്രായമുള്ളവനായാലും മുതിർന്നവനായാലും ഒരു മാതാവോ പിതാവോ ആയാലും ഉത്തരവാദിത്വപ്പെട്ട ജോലി ചെയ്താലും ഇതിന്റെയെല്ലാം അടിയിൽ ഒരു ശിശുവിന്റെ തനിമയുണ്ട്. നമ്മൾ എല്ലാവരും പുത്രന്മാരും പുത്രിമാരുമാണ്. നമ്മൾ നമുക്കു തന്നെ ജീവൻ നല്കിയില്ല, പക്ഷേ അതു നാം സ്വീകരിക്കുകയാണു ചെയ്തത് എന്ന വസ്തുതയിലേക്ക് ഇതു നമ്മെ എപ്പോഴും തിരികെ കൊണ്ടുചെല്ലുന്നു. ജീവൻ മഹാദാനമാണ്, നമ്മൾ ആദ്യം സ്വീകരിച്ച ദാനം'.[209]

189. അതുകൊണ്ട് 'മാതാവിനെയും പിതാവിനെയും ബഹുമാനിക്കാൻ കുട്ടികളോട് നാലാം കല്പന ആവശ്യപ്പെടുന്നു (cf. പുറ 20:12). ദൈവത്തെപ്പറ്റി പറയുന്ന കല്പനകൾ കഴിഞ്ഞിട്ട് ഉടനെ തന്നെയാണ് ഈ കല്പന വരുന്നത്. യഥാർത്ഥത്തിൽ ഇത് വിശുദ്ധമായ, ദൈവികമായ ഒന്നിനോട്, മറ്റു തരത്തിലുള്ള ഓരോ മാനുഷിക ബഹുമാനത്തിന്റെയും അടിസ്ഥാനമായിരിക്കുന്ന ഒന്നിനോട് ബന്ധപ്പെട്ടതാണ്. നാലാം കല്പനയുടെ ബൈബിൾ പരമായ ക്രോഡീകരണം തുടർന്ന് ഇങ്ങനെ പറയുന്നു: 'കർത്താവായ ദൈവം നിനക്കു തരുന്ന ദേശത്ത് നിന്റെ ദിവസങ്ങൾ ദൈർഘ്യമുള്ളതാകാൻ'. തലമുറകൾ തമ്മിലുള്ള സദ്ഗുണപരമായ ബന്ധം ഭാവിയുടെ ഗ്യാരന്റിയാണ്. യഥാർത്ഥ മാനുഷിക സമൂഹത്തിന്റെ ഗ്യാരൻരിയുമാണ്. മാതാപിതാക്കളെ ബഹുമാനിക്കാത്ത സമൂഹം ബഹുമാനമില്ലാത്ത സമൂഹമാണ്. അത് തൃപ്തിയില്ലാത്തതും അത്യാഗ്രഹമുള്ളതുമായ യുവജനം നിറഞ്ഞ സമൂഹമായിരിക്കാൻ വിധിക്കപ്പെട്ടതാണ്'.[210]

190. എന്നാലും നാണയത്തിന് മറുവശമുണ്ട്. 'ഒരു മനുഷ്യൻ തന്റെ മാതാവിനെയും പിതാവിനെയും വിട്ടുപോകുന്നു' (ഉത്പ 2:24) എന്നു ദൈവവചനം പറയുന്നതു പോലെ തന്നെ. ഇത് എപ്പോഴും സംഭവിക്കു ന്നില്ല. അത്യാവശ്യമായ ഈ ത്യാഗവും കീഴടങ്ങലും ഉണ്ടായിരിക്കുന്ന തിൽ പരാജയപ്പെട്ടാൽ വിവാഹം താറുമാറാക്കപ്പെടും. മാതാപിതാക്കൾ ഉപേക്ഷിക്കപ്പെടുകയോ അവഗണിക്കപ്പെടുകയോ ചെയ്യരുത്. എന്നാൽ വിവാഹം തന്നെ ആവശ്യപ്പെടുന്നത് അവരെ 'വിട്ടുപോകണ'മെന്നാണ്. പുതിയ ഭവനം യഥാർത്ഥ ഗാർഹികവൃത്തമായിത്തീരാനും അത് സുര ക്ഷിതത്വത്തിന്റെയും പ്രത്യാശയുടെയും ഭാവിപദ്ധതികളുടെയും സ്ഥല മായിത്തീരാനുമാണത്. ദമ്പതികൾക്ക് യഥാർത്ഥത്തിൽ 'ഒറ്റശരീരം' ആയി ത്തീരാനാണത്. ചില വിവാഹങ്ങളിൽ ദമ്പതിമാരിൽ ഒരാൾ മറ്റേയാളെ അറിയിക്കാതെ രഹസ്യങ്ങൾ സൂക്ഷിക്കുകയും തന്റെ മാതാപിതാക്കളോടു മാത്രം പറയുകയും ചെയ്യുന്നു. അതിന്റെ ഫലമായി അവരുടെ മാതാപിതാ ക്കളുടെ അഭിപ്രായങ്ങൾ ദമ്പതികളുടെ തന്നെ വികാരങ്ങളെക്കാളും അഭി പ്രായങ്ങളെക്കാളും പ്രധാനപ്പെട്ടവയായിത്തീരുകയും ചെയ്യുന്നു. ദീർഘ കാലത്തേക്ക് ഈ സാഹചര്യം നിലനില്ക്കുകയില്ല. അതു ദീർഘകാലം നിലനിന്നാൽ പോലും ദമ്പതികൾ വിശ്വാസത്തിലും ആശയവിനിമയ ത്തിലും വളരാൻ പരിശ്രമിക്കണം. പുത്രന്മാരും പുത്രിമാരുമായിരിക്കാ നുള്ള പുതിയ വഴികൾ കണ്ടെത്താൻ ഭാര്യാഭർത്താക്കന്മാരെ വിവാഹം വെല്ലുവിളിക്കുന്നു.

വൃദ്ധർ

191. 'വാർധക്യത്തിൽ എന്നെ തള്ളിക്കളയരുതേ! എന്റെ ശക്തി ക്ഷയിക്കു മ്പോൾ എന്നെ ഉപേക്ഷിക്കരുതേ!'(സങ്കീ 71:9). വിസ്മരിക്കപ്പെടുകയും ഉപേക്ഷിക്കപ്പെടുകയും ചെയ്യുമെന്ന് ഭയപ്പെടുന്ന വൃദ്ധരുടെ യാചന യാണിത്. ദരിദ്രരുടെ വിലാപം കേൾക്കാനുള്ള തന്റെ മാർഗമായിരിക്കാൻ ദൈവം നമ്മോട് ആവശ്യപ്പെടുന്നു. അതുപോലെതന്നെ നമ്മൾ വൃദ്ധരുടെ വിലാപം ശ്രവിക്കണമെന്ന് അവിടന്ന് ആവശ്യപ്പെടുന്നു.[211] ഇത് കുടുംബ ങ്ങൾക്കും സമൂഹങ്ങൾക്കും നേരെ ഉയരുന്ന ഒരു വെല്ലുവിളിയാണ്. കാരണം, 'വാർധക്യത്തോടുള്ള ക്ഷമയില്ലായ്മയുടെ മനോഭാവത്തോട് ഒത്തുപോകാൻ സഭയ്ക്ക് സാധ്യമല്ല. അതിനോട് ഒത്തുപോകാൻ സഭ ആഗ്രഹിക്കുന്നുമില്ല. നിസ്സംഗതയോടും പുച്ഛത്തോടും അത്ര പോലും ഒത്തുപോകാൻ സാധ്യമല്ല. കൃതജ്ഞതയുടെയും വിലമതിക്കലിന്റെയും അതിഥിസത്കാരത്തിന്റെയും സംഘാതാത്മകമായ ബോധത്തെ നാം പുന രുജ്ജീവിപ്പിക്കണം. അത് തങ്ങൾ സമൂഹത്തിന്റെ ഒരു സജീവഭാഗത്തെ പ്പോലെയാണെന്ന തോന്നൽ വൃദ്ധരിൽ ഉത്പാദിപ്പിക്കും. 'നമുക്കു മുമ്പേ നമ്മുടെ തന്നെ പാതയിൽ നമ്മുടെ ഭവനത്തിലെ മാന്യമായ ഒരു ജീവിതത്തി നുവേണ്ടിയുള്ള നമ്മുടെ അനുദിന യുദ്ധത്തിൽ മുമ്പേ വന്ന സ്ത്രീകളും

പുരുഷന്മാരും അമ്മമാരും അപ്പന്മാരുമാണ് വൃദ്ധജനങ്ങൾ'[212] യഥാർത്ഥ ത്തിൽ 'വലിച്ചെറിയൽ സംസ്കാരത്തെ ചെറുപ്പക്കാരും വൃദ്ധരും തമ്മി ലുള്ള പുതിയ ആശ്ലേഷത്തിന്റെ കവിഞ്ഞൊഴുകുന്ന സന്തോഷം കൊണ്ട് വെല്ലുവിളിക്കുന്ന സഭയെ ഞാൻ എത്രമാത്രം ഇഷ്ടപ്പെടുന്നു'.[213]

192. നമ്മുടെ കുടുംബങ്ങളിൽ വൃദ്ധർക്കുള്ള ധർമ്മത്തെക്കുറിച്ച് ശ്രദ്ധയുള്ള വരായിരിക്കാൻ വിശുദ്ധ ജോൺപോൾ രണ്ടാമൻ നമ്മോട് ആവശ്യപ്പെട്ടു. എന്തെന്നാൽ, 'വിശേഷിച്ച് ക്രമരഹിതമായ വ്യാവസായിക നാഗരിക വിക സനത്തിന്റെ തൊട്ടുപിമ്പേ - ഭൂതകാലത്തും വർത്തമാനകാലത്തും - വൃദ്ധരെ അസ്വീകാര്യമായ രീതികളിൽ മാറ്റിനിറുത്തി.'[214] 'തലമുറകളുടെ തുടർച്ചയെ' വിലമതിക്കാൻ വൃദ്ധർ നമ്മെ സഹായിക്കുന്നു. 'വിടവുകൾ ഇല്ലാതാക്കാൻ അവർക്കുള്ള സിദ്ധി വഴി'[215] ആണ് അവർ അങ്ങനെ ചെയ്യു ന്നത്. മിക്കപ്പോഴും ഏറ്റവും പ്രധാനപ്പെട്ട മൂല്യങ്ങൾ മക്കളുടെ മക്കളി ലേക്കു കടന്നുചെല്ലുന്നുണ്ടെന്ന് ഉറപ്പുവരുത്തുന്നത് പിതാമഹന്മാരാണ്. 'ക്രിസ്തുമതത്തിലേക്കുള്ള തങ്ങളുടെ പ്രവേശനത്തിന് തങ്ങൾ പിതാമഹ ന്മാരോടു കടപ്പെട്ടിരിക്കുന്നുവെന്ന് സാക്ഷ്യപ്പെടുത്താൻ അനേകർക്കു കഴി യും'.[216] ചരിത്രം തങ്ങളോടു കൂടിയല്ല തുടങ്ങിയതെന്നും ഇപ്പോൾ തങ്ങൾ തലമുറകളുടെ പഴക്കമുള്ള ഒരു തീർത്ഥാടനത്തിന്റെ ഭാഗമാണെന്നും തങ്ങൾക്കു മുമ്പേ ഉണ്ടായവയെ തങ്ങൾ ആദരിക്കണമെന്നും കുട്ടികൾക്കു മനസ്സിലാകാൻ അവരുടെ വാക്കുകളും വാത്സല്യവും അല്ലെങ്കിൽ കേവലം അവരുടെ സാന്നിധ്യവും സഹായിക്കും. ഭൂതകാലവുമായുള്ള ബന്ധങ്ങൾ തകർക്കുന്നവർ തീർച്ചയായും സുസ്ഥിരമായ ബന്ധങ്ങൾ സ്ഥാപിക്കാനും തങ്ങളെക്കാൾ വലുതാണ് യാഥാർത്ഥ്യമെന്നു മനസ്സിലാക്കാനും പ്രയാസം അനുഭവിക്കും. 'വാർധക്യത്തിലെത്തിയവരോടുള്ള ശ്രദ്ധ സമൂഹത്തിൽ വ്യത്യാസമുണ്ടാക്കും. ഏതെങ്കിലും സമൂഹത്തിന് വാർധക്യത്തിലെത്തിയ വരോട് ഒരു സമൂഹം പരിഗണന കാണിക്കുന്നുണ്ടോ? വാർധക്യത്തിലെ ത്തിയവർക്ക് അതു സ്ഥാനം നല്കുന്നുണ്ടോ? ആ സമൂഹം വാർധക്യത്തി ലെത്തിയവരുടെ ജ്ഞാനത്തെ ആദരിച്ചാൽ പുരോഗതി പ്രാപിക്കും'.[217]

193. ചരിത്രസ്മരണയുടെ അഭാവം നമ്മുടെ സമൂഹത്തിലെ ഗൗരവ പൂർണമായ ഒരു അപര്യാപ്തതയാണ്. 'അന്ന് അന്നാണ്, ഇന്ന് ഇന്നാണ്'' എന്നുമാത്രം പറയാൻ കഴിയുന്ന മനോഭാവം ആത്യന്തികമായി അപ ക്വമാണ്. കഴിഞ്ഞകാലസംഭവങ്ങളെ അറിയുകയും അവയെ ഉചിത മായി വിധിക്കുകയും ചെയ്യുകയെന്നതാണ് അർത്ഥപൂർണമായ ഭാവി പടുത്തുയർത്താനുള്ള ഏകമാർഗം. ഓർമ്മ വളർച്ചയ്ക്ക് അത്യാവശ്യമാണ്: 'കഴിഞ്ഞ കാലങ്ങൾ ഓർമ്മിക്കുവിൻ' (ഹെബ്രാ 10:32). തങ്ങളുടെ കഥ കൾ പറയുന്ന വൃദ്ധരെ ശ്രദ്ധിച്ചു കേൾക്കുന്നത് കുട്ടികൾക്കും യുവജന ത്തിനും നല്ലതാണ്. തങ്ങളുടെ കുടുംബങ്ങളുടെയും അയൽപക്കക്കാരു ടെയും രാജ്യത്തിന്റെയും സജീവചരിത്രവുമായി തങ്ങൾ ബന്ധപ്പെട്ടിരി

ക്കുന്നുവെന്ന് അവർക്കു തോന്നും. സജീവസ്മരണയായിട്ടുള്ള പിതാമഹന്മാരെ ആദരിക്കുന്നതിലും സൂക്ഷിക്കുന്നതിലും പരാജയപ്പെടുന്ന കുടുംബം അധോഗതിയിലായിക്കഴിഞ്ഞു. അതേസമയം ഓർമ്മ പുലർത്തുന്ന കുടുംബത്തിനു ഒരു ഭാവിയുണ്ടാകും. 'വൃദ്ധർക്ക് സ്ഥാനം നല്കാത്തതും, അല്ലെങ്കിൽ അവർ പ്രശ്നങ്ങൾ സൃഷ്ടിക്കുന്നതുകൊണ്ട് തള്ളിക്കളയുന്നതുമായ സമൂഹത്തിൽ മാരകമായ വൈറസ് ബാധിച്ചിട്ടുണ്ട്'.[218] 'അത് അതിന്റെ വേരുകളിൽ നിന്നു കീറിമാറ്റപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു'.[219] സാംസ്കാരിക തുടർച്ചയില്ലായ്മയും, നമ്മുടെ ജീവിതങ്ങളെ രൂപപ്പെടുത്തുന്ന തീർച്ചകളുടെ പിഴതുമാറ്റലും നശീകരണവുംമൂലം നാം അനാഥരായിരിക്കുന്നുവെന്നതാണ് നമ്മുടെ സമകാലീനാനുഭവം. സംഘാതാത്മകചരിത്രത്തിന്റെ ഫലസമൃദ്ധമായ മണ്ണിൽ കുട്ടികൾക്കു വേരുകൾ ഊന്നാൻ തക്കസ്ഥാനങ്ങളാക്കി നമ്മുടെ ഭവനങ്ങളെ തീർക്കുന്നതിന് അതു നമ്മെ വെല്ലുവിളിക്കുന്നു.

സഹോദരീ സഹോദരന്മാർ

194. സഹോദരന്മാരും സഹോദരിമാരും തമ്മിലുള്ള ബന്ധം കാലക്രമേണ ആഴപ്പെടുന്നു. 'കുടുംബത്തിൽ രൂപപ്പെടുന്ന കുട്ടികൾ തമ്മിലുള്ള സാഹോദര്യബന്ധം മറ്റുള്ളവരോടു തുറവു കാണിക്കുന്ന വിദ്യാഭ്യാസപരമായ അന്തരീക്ഷത്താൽ സുസ്ഥിരമാക്കപ്പെട്ടാൽ അത് സ്വാതന്ത്ര്യത്തിന്റെയും സമാധാനത്തിന്റെയും മഹത്തായ വിദ്യാലയമായിരിക്കും. ഒന്നിച്ചു ജീവിക്കേണ്ടതെങ്ങനെയെന്നു കുടുംബത്തിൽ നാം പഠിക്കുന്നു. ഒരു പക്ഷേ ഇതിനെക്കുറിച്ച് നാം എപ്പോഴും ചിന്തിക്കുന്നില്ലായിരിക്കാം. എന്നാലും കുടുംബം തന്നെ ലോകത്തിലേക്ക് സാഹോദര്യത്തെ പ്രവേശിപ്പിക്കുന്നു. വാത്സല്യം കൊണ്ടും വിദ്യാഭ്യാസം കൊണ്ടും വീട്ടിൽ വച്ച് പോഷിപ്പിക്കപ്പെടുന്ന ഭ്രാതൃത്വസംബന്ധമായ ഈ പ്രാരംഭാനുഭവത്തിൽ നിന്ന് സാഹോദര്യത്തിന്റെ ശൈലി ഒരു വാഗ്ദാനം പോലെ മുഴുവൻ സമൂഹത്തിന്മേലും പ്രസരിക്കുന്നു'.[220]

195. സഹോദരീ സഹോദരന്മാർ ഒന്നിച്ചു വളരുന്നത് പരസ്പരശുശ്രൂഷയുടെയും പരസ്പരസഹായത്തിന്റെയും മനോഹരമായ അനുഭവം സൃഷ്ടിക്കുന്നു. ദൗർബല്യവും രോഗവും വൈകല്യവും ഉള്ള ചെറിയ സഹോദരനെയോ സഹോദരിയെയോ ചൂഴ്ന്നുനില്ക്കുന്ന പരിചരണവും ക്ഷമാശീലവും വാത്സല്യവും നാം കാണുമ്പോൾ കുടുംബങ്ങളിലുള്ള സാഹോദര്യം സവിശേഷമാംവിധം പ്രശോഭിക്കുന്നു'.[221] ഒരു വസ്തുത നാം അംഗീകരിക്കണം. അതായത്, നിന്നെ സ്നേഹിക്കുന്ന ഒരു സഹോദരനോ സഹോദരിയോ ഉണ്ടായിരിക്കുകയെന്നത് അഗാധവും അമൂല്യവും അനന്യവുമായ ഒരനുഭവമാണ്'.[222] സഹോദരന്മാരും സഹോദരിമാരുമെന്ന നിലയിൽ പരസ്പരം പെരുമാറാൻ കുട്ടികളെ ക്ഷമാപൂർവം പഠിപ്പിക്കണം. ചിലപ്പോൾ തികച്ചും ത്യാഗങ്ങൾ വേണ്ടിവരുന്ന ഈ പരിശീലനം സാമൂഹി

കതാവത്കരണത്തിന്റെ യഥാർത്ഥ വിദ്യാലയമാണ്. ചില രാഷ്ട്രങ്ങളിൽ ഒറ്റ കുട്ടി മാത്രമുണ്ടായിരിക്കുകയെന്നത് തികച്ചും സാധാരണമായിരിക്കുന്നു. അവിടങ്ങളിൽ സഹോദരനോ സഹോദരിയോ ആയിരിക്കുകയെന്ന അനുഭവം കുറഞ്ഞുവരുന്നു. ഒരു കുട്ടി മാത്രമേ ഉണ്ടായിരിക്കാൻ സാധിക്കുകയുള്ളൂ എന്ന അവസ്ഥയുണ്ടായാൽ ആ കുട്ടി ഏകാന്തനായോ ഒറ്റപ്പെട്ടോ വളരാൻ ഇടയാകാതാരിക്കുന്നതിനു വേണ്ട ഉറപ്പു ലഭിക്കാനുള്ള വഴികൾ കണ്ടെത്തണം.

വലിയൊരു ഹൃദയം

196. ദമ്പതികളും അവരുടെ കുട്ടികളും ഉൾക്കൊള്ളുന്ന ചെറിയ കുടുംബവൃത്തങ്ങൾക്കു പുറമേയുള്ള വലിയ കുടുംബത്തെ അവഗണിക്കാൻ പാടില്ല. യഥാർത്ഥത്തിൽ, 'ഭാര്യയും ഭർത്താവും തമ്മിലുള്ള സ്നേഹത്തിനും അതിൽ നിന്നുരുത്തിരിയുന്ന ഒരേ കുടുംബത്തിലെ അംഗങ്ങൾ തമ്മിലുള്ള സ്നേഹത്തിനും - മാതാപിതാക്കളും കുട്ടികളും തമ്മിൽ, സഹോദരീ സഹോദരന്മാർ തമ്മിൽ, കുടുംബത്തിൽപ്പെട്ട എല്ലാവരും തമ്മിൽ ഉള്ള സ്നേഹത്തിന് - ജീവനും നിലനില്പും നല്കുന്നത് നിരന്തരമായ ആന്തരിക സ്വയംചാലകത്വമാണ്. അത് കുടുംബത്തെ കൂടുതൽ അഗാധവും തീവ്രവുമായ കൂട്ടായ്മയിലേക്കു നയിക്കുന്നു. ആ കൂട്ടായ്മയാണ് വിവാഹത്തിന്റെയും കുടുംബത്തിന്റെയുമായ സംസർഗത്തിന്റെ അടിസ്ഥാനവും ആത്മാവും.'[223] കൂട്ടുകാരും മറ്റു കുടുംബങ്ങളും കൂടുതൽ വിപുലമായ ഈ കുടുംബത്തിന്റെ ഭാഗമാണ്. അതു പോലെ തന്നെ പ്രയാസങ്ങളിലും സാമൂഹിക ധർമ്മങ്ങളിലും വിശ്വാസത്തിലും സഹായിക്കുന്ന കുടുംബങ്ങളുടെ സമൂഹങ്ങളും ഈ വലിയ കുടുംബത്തിന്റെ ഭാഗമാണ്.

197. ഈ വലിയ കുടുംബം സ്നേഹവും പിന്തുണയും നല്കുന്നവരാണ് കൗമാരക്കാരികളായ അമ്മമാർ, മാതാപിതാക്കളില്ലാത്ത കുട്ടികൾ, കുട്ടികളെ വളർത്തേണ്ടിവരുന്ന ഒറ്റപ്പെട്ട അമ്മമാർ, പ്രത്യേക വാത്സല്യവും അടുപ്പവും ആവശ്യമുള്ള വികലാംഗർ, മദ്യാസക്തിയോടു പടപൊരുതുന്ന ചെറുപ്പക്കാർ, അവിവാഹിതർ, വേർപിരിക്കപ്പെട്ടവരോ വിധവകളോ ആയി ഒറ്റയ്ക്ക് കഴിയുന്നവർ, സ്വന്തം മക്കളുടെ പിന്തുണയില്ലാത്തവരും വാർധക്യവും രോഗവും ബാധിച്ചവരും. 'ജീവിതത്തിൽ കപ്പൽ നാശമുണ്ടായവരെപ്പോലും'[224] ഈ വലിയ കുടുംബം സഹായിക്കണം. കൂടുതൽ വിശാലമായ ഈ കുടുംബത്തിന് ചെയ്യാനാകുന്ന കാര്യങ്ങൾ: മാതാപിതാക്കളുടെ കുറവുകൾ പരിഹരിക്കുക. കുട്ടികൾ അക്രമവും ദുരുപയോഗം പോലും അനുഭവിക്കേണ്ടി വരാൻ സാധ്യതുള്ള സാഹചര്യങ്ങൾ കണ്ടുപിടിച്ചു റിപ്പോർട്ടു ചെയ്യുക, ആരോഗ്യകരമായ സ്നേഹവും കുടുംബസ്ഥിരതയും നല്കാൻ മാതാപിതാക്കൾക്ക് കഴിവില്ലാത്ത സാഹചര്യത്തിൽപ്പോലും അതു സാധ്യമാക്കുക എന്നിവ.

198. അവസാനമായി, കൂടുതൽ വിപുലമായ കുടുംബത്തിൽ അമ്മായിഅപ്പന്മാരും അമ്മായിഅമ്മമാരും ദമ്പതികളുടെ എല്ലാ ബന്ധുക്കളും ഉൾക്കൊള്ളുന്നു എന്നതു വിസ്മരിക്കാനാവില്ല ഈ ബന്ധുക്കളെ മത്സരക്കാരും ഭീഷണി ഉയർത്തുന്നവരും കടന്നുകയറ്റക്കാരുമായി കാണാതാരിക്കാൻ പഠിക്കുകയെന്നത് സ്നേഹത്തിന്റെ മൃദുലമായ ഒരു വശമാണ്. അവരുടെ പാരമ്പര്യങ്ങളോടും ആചാരമര്യാദകളോടും ബഹുമാനമുണ്ടായിരിക്കണമെന്നും അവരുടെ ഭാഷ മനസ്സിലാക്കാൻ പരിശ്രമിക്കണമെന്നും, ദമ്പതികളുടെ നിയമാനുസൃതമായ സ്വകാര്യതയും സ്വാതന്ത്ര്യവും സംരക്ഷിച്ചുകൊണ്ടുതന്നെ അവരെ സൂക്ഷിക്കുകയും ശുശ്രൂഷിക്കുകയും വേണമെന്നും ദാമ്പത്യബന്ധം ആവശ്യപ്പെടുന്നുണ്ട്. അങ്ങനെ ചെയ്യാൻ മനസ്സുണ്ടായിരിക്കുകയെന്നത് തന്റെ തന്നെ ജീവിതപങ്കാളിയോടുള്ള ഉദാരതാപൂർണമായ സ്നേഹത്തിന്റെ അതിവിശിഷ്ടമായ പ്രകാശനമാണ്.

ഇടവകകൾക്കും പ്രസ്ഥാനങ്ങൾക്കും സ്കൂളുകൾക്കും മറ്റു സഭാസ്ഥാപനങ്ങൾക്കും വിവിധരീതികളിൽ കുടുംബങ്ങളെ പിന്താങ്ങുവാനും അവയുടെ വളർച്ചയിൽ സഹായിക്കാനും സാധിക്കും. കുടുംബങ്ങളുടെ ആവശ്യങ്ങളെ സഹായപൂർവകമായും സംവേദനപരമായും കൈകാര്യം ചെയ്യാൻ ഇടവകയുടെ കാര്യാലയം തയ്യാറായിരിക്കണം.